

הבדיחה העצובה של ההורמונים

האגדה שהולידה את הבהלה-האם נולדה במזיד?

רפרשה כולה נשכחה באותה מהירות ספורי זוועה על ילדים ומבוגרים, שלפתע צמחו להם שדיים, כתוצאה מאכילת עופות מהורמונים. עקרות בית חדלו לחקור באיט לזיום לסוג העופות שהן קנות. לא היה עוד צורך בזה. צו ממשלתי שם קץ לסכנת ההורמונים, בזה שהורה על הפסקת שיווק עופות מהורמונים.

רק בבדיחות והלצות עוד נותר זכר ל-הורמונים. מלבד זאת, הם נשכחו כליל. או-לם היו במדינה מספר אנשים שלא רצו לש-כוח את הפרשה המזוהה. לגביהם, לא היתה זאת כלל בדיחה או התחכמות, אלא שאלת חיים ופרנסה. האנשים שלא שכחו היו ר-בבות מגדלי העופות בכל רחבי הארץ. ה-סערה הקטנה, שהתחוללה משך חודש אחד בלבד, המיטה עליהם כמעט שואה כלכלית. מכירת העופות ירדה בחמישים אחוז, הש-אירה לולנים רבים במצב בו אין הם יכולים למכור את תוצרתם.

מלבד זאת, הפך ענף גידול העופות ל-עסק שאינו משתלם כמעט. בעוד שעד עכ-שיו יכלו למכור כמות גדולה של בשר, עוף לשוק, במחירי זול ממחירי בשר הבקר, הרי בגלל האיטור לשוק עופות המגודלים בעזרת זריקות הורמונים, שוב לא יכלו לעשות זאת.

כי באותה ההשקעה הכספית מתקבלת כיום, בלי השימוש בהורמונים, כמות בשר קטנה יותר — דבר המעלה את מחיר הבשר, ומקשה את שיווקו בשוק.

הבעיה שהוסיפה להטריד את מגדלי העז-רות נראתה חסרת פתרון: מי היה מעונין בניסוח בהלה חסרת-יסוד?

★ ★ ★

מי היה מעונין?

קשה היה למצוא תשובה לשאלות אלה, מאחר שכל הצדדים המעורבים בו, נפגעו. נפגעו מגדלי העופות, שלא יכלו לשווק את עופותיהם, הפסידו המפעלים החימיק-ליים, המייצרים את ההורמונים בארץ. לא פחות מכולם, הפסידו הצרכנים עצמם, שהיו יכולים בעבר לקנות, ללא כל חשש, בשר עוף מפותם, במחיר זול.

במצב מעין זה, לא יכלה שלא להתעורר ההשערה, כי נעשתה כאן חבלה במודי מצד גוף מעונין. מיהו הגוף המעונין? זאת לא ידע אף אחד בבירור: היו שטענו כי אשמים יבואני הבשר הקפוא, שהיו מעונינים בנהי-רת הצרכנים לתוצרתם. אחרים האשימו את משווקי הדגים, את מגדלי החזירים, את ה-ממשלה. בין ההאשמות, היתה גם האשמה בלתי מתקבלת על הדעת: מפעלים תעשי-יתים מסוימים, המייצרים תכשירי פיטום ל-עופות, היו מעונינים בבהלה, לשם הפסקת השימוש בגלולות ההורמונים, ושיווק תוצר-תם הם.

★ ★ ★

עתון מהומן

ראנשים שחששות בלתי מבוססות אלה התעוררו בליבם, הצביעו על כמה עובדות תמהיות בפרשת בהלת ההורמונים.

משך שלוש שנים, נהנו עקרות הבית הי-שראיליות משפע של עופות שמנים ומפז-טמים, ולא היה איכפת להן כלל שעופות אלה הושמנו הודות לזריקות הורמונים. משך כל זמן זה, לא טען איש שאיבד את כוח הגברא שלו, כתוצאה מאכילת עופות.

הבהלה קמה לפתע פתאום. בדרך מיסתור-רית, הופצה שמועה בין קהל הצרכנים, כי אילו לאוכלי עופות מהורמונים קיימת סכנה לאיבוד זכרותם. למרות שלא הובא כל בי-סוס מדעי לטענה זו, ולא היה כל מקרה ממשיל של תופעה כזו בין אוכלי עופות, משטה השמועה כבזק.

בד בבד עם התפשטות השמועה, החלו גם העתונים לטפל בבעיה. עתונים רציניים ומי-הוגנים, הנהנים מאמונו המוחלט של הקורא החלו מפרסמים סיפורי זוועה.

הארץ, האחראי והמהוגן, פירסם בתחילת יולי ידיעה בה בישר לקוראיו כי „לאחרונה אירעו ברחבי הארץ מקרים רבים של הפ-רעות מיניות קשות, מחמת טיפול לא הזיר בהורמונים מיניים, המשמשים לפיטום עופות. מרבית המקרים נתגלו בקיבוצים ומושבות, אצל לולנים. בין האנשים שנפגעו יש כמה מקרים של גברים, שאיבדו את כושרם ה-מיני. חוסר התשוקה המינית, וההפרעות לעיכול, ובכאבי ראש. אצל כמה גברים ה-חלה צמיחת שדיים.“

היה זה סיפור זוועה, שנכתב בעתון הי-נחשב כמהימן, הוא עשה את שלו. לא היה כל ערך לעובדה שכל הסיפור היה פרי דמי-יון בלבד. העובדה הפשוטה היא, כי במשך שלוש שנים, עד היום, לא אירע שום מקרה של פגיעה מינית כל שהיא אצל לולנים, או בעלי משקים, שעסקו בהירמון עופות.

בשום קופת-חולים ובשום בית-חולים לא נרשם, עד היום, מקרה של גבר שאיבד את כוח הגברא שלו, או שצימח שדיים, כתוצאה מהזרקת הורמונים לעופות.

המקרה היחיד שאירע בארץ, היה זה של פועלת במפעל כימי בבתיים. ללא תנאים סניטריים מתאימים וללא כל השגחה, עסק אותו מפעל בייצור גלולות הורמונים. אותה פועלת, שטיפלה בחוסר זהירות בתכניו הורמונים, נפגעה ושני ילדיה נפגעו גם הם. היתה זאת תאונת עבודה נדירה. גם אנשים המטפלים בחומרים כמו רעל וכבדים, או תרכובות דו-כימיות, נפגעים לפעמים בת-אינות עבודה. אף על פי כן, לא חשב איש מעולם להפסיק את השימוש בחומרים אלה.

★ ★ ★

מקרה מבין 10 מיליון

רשימומה בהארץ לא היתה יחידה. מיד נגררה אחריה העתונות כולה, שהירבתה להפריז, ללא חקירה והתעצות באנשי מדע, בסכנה שבהורמונים. התוצאה: תוך ימים מס-פר נפסק שיווק העופות כליל. איש לא היה מוכן להסתכן בגידול שדיים עבור התענוג שבאכילת מנת עוף.

אולם הסערה לא שככה. אחרי הכתבות הסנסציוניות, בא גם הביסוס המדעי לכל הפרשה. העתונות היתה גרושה בשיחות עם אנשי-מדע. המפעלים אלה היתה הראיונות — בכל העתונים — היה אותו איש-מדע עצמו. היתה זה ד"ר מלך פרק (50), מלומד וחוקר ישראלי, מנהל המחלקה לגידול עז-רות והייגנה של בעלי-החיים, בפקולטה ל-חקלאות של האוניברסיטה ברחובות.

הכריז ד"ר פרק: „יש לאסור בארץ את השימוש בהורמונים בגידול תרנגוליים!“ כמובן, לא רץ ד"ר פרק לתת ראיונות לעתונות. להיפך, כפי שמעיד ד"ר פרק עצ-מו: „העתונות רדפה אחרי“

הזהרתו של ד"ר פרק לצרכנים הישרא-ליים, התבססה על מחקר שערך יחד עם פרז-סטר צונדק על השפעת ההורמונים. לפי תוצאות מחקר זה, התברר כי קיימת אמנם סכנה, במקרים מסוימים: שהגלולה, המוזר-קת לעוף מאחורי מוחו, והכוללת אחוז מ-סוים של הורמונים נקביים, המופקים ב-מעבדה בצורה סינטטית, לא תתמסס כולה. ההורמונים הנקביים הללו מיועדים לנחן את אברי המין של התרנגוליים, ולאפשר להם ריכוז כל האנרגיה בשומנם. במקרה שחלק מהגלולה אינו מתמסס במוח, קיימת סכנה שאדם האוכל באופן רצוף ובתקופה ארוכה, מספר רב של ראשים, שבהם לא התמוססה הגלולה, עלול לאבד את זכרותו.

זהו, כמובן, הנחה תיאורטית, נדירה במ-העולם הזה היה העתון היחיד שלא נגע בפרשה, כל עוד נחקרה ביסודיות.

העולם הזה היה העתון היחיד שלא נגע בפרשה, כל עוד נחקרה ביסודיות.

העולם הזה היה העתון היחיד שלא נגע בפרשה, כל עוד נחקרה ביסודיות.

אזה העופות המצויים כיום בשוקי הארץ. במקום התרנגולים השמנים, שפוטמו באופן מוזר על ידי זריקות הורמונים, תלויים באסליונים בופות רזים, אשר לא כדאי ללדלן לפטם בדרכים המקובלות והיקרות. תקופת השפע בקופות הלולנים — חלפה.

ציאות, העלולה להתרחש במקרה אחד מתוך 10 מיליון. עד כה לא אירעה כלל. ★ ★ ★

מקרה עיוור **ה**ביסוס המדעי של ד"ר פרק הבהיר לא לכל, מה גודלה הסכנה שבהורמונים. לא עזרו מאמרים נגדיים של מדענים אחרים, אשר טענו כי כל הענין הוא עורבא פרח, שהבהלה היא טיפשות. איש לא רצה להס-תכן.

על מנת להציל את ענף העופות, היתה הממשלה נאלצת להוציא צו האוסר שיווק עופות מהורמונים; להרגיע בכך את הצרכנים, כי העופות המגיעים אליהם בלתי-מהורמונים.

רק מעטים שמו לב לעובדה כי לד"ר מלך פרק יש גם פתרון מוכן לבעיה. באמתחתו היתה גלולת השטיסה כיצד לפטם עופות ב-הורמונים, ללא כל סכנה של פגיעה מינית. כתב סופר דבר, יצחק יעקובי, בשם ד"ר פרק: „חקירות מדעיות הביאו לכך, שאפשר לתת לעופות חומרי חימוי דומה לטטיבסט-רול (גלולות ההורמונים המוזרקות), בלי ש-שימושו יהיה, סכנה לציבור. ואין זה ענין לעתיד לבוא.“

העיר ד"ר פרק בכדרך אגב: „גם חומר זה נוצר בארץ, על-ידי בית חרושת רפא בירושלים.“

מסתבר, איפוא, כי ד"ר פרק, איש שעזר רר את סערת ההורמונים בארץ, טען שיש חומר אחר בלתי-מסוכן להירמון עופות, הי-מיוצר על-ידי בית-חרושת רפא. במקרה מ-שמש ד"ר פרק יועצו הרפואי של אותו בית-חרושת רפא.

בית-חרושת רפא בירושלים, הוא מפעל כימי המורכב משני חלקים. חלקו האחד נמ-צא בשכונת רוממה, ומייצר תכשירים אנטי-ביוטיים, וכן תכשירים פרמצבטיים לשימוש בני אדם, לול ורפת. חלקו השני של המפעל נמצא במרכז העיר, ליד מלון אוהגיל, והוא כולל מעבדות בקטריו-לוגיות.

בין השאר, מייצר בית-חרושת זה את ה-ההורמון הקרוי טטיבסטרו-ל. תוצרתו של בית-חרושת זה נקראה בשם משמינו-ל. משום מה, לא היו לה מהלכים בין מגדלי העופות.

★ ★ ★

ד"ר ברוך לויין, ממושקף ובעל מבטא יי-קיי, הוא מנהלו ובעליו של בית-חרושת רפא. לדבריו, אין כל קשר בין פירסומו-לדעת מי צוחק ממי. בננו של שמריהו לויין.